

معرفی اجمالی

ساحت دانش های ادبی

ضمیمه ی شماره ۹/۱۹ کتاب معرفی حکمت سرا

www.hekmatjoo.ir

ویرایش تابستان ۹۵

فهرست

- ۱- تعریف ساحت ۲
- ۲- بیان هدف و ضرورت ارائه ی ساحت ۳
- ۳ و ۴- ارائه ی تعریف و طبقه بندی حوزه های کلی ۴
- ۵- تعیین جایگاه کاربردی عناوین اصلی ۲۲
- ۶- معرفی کتب و منابع موجود ۲۳
- ۷- معرفی متفکران و راه های ارتباطی با ایشان ۲۴
- ۸- ارائه ی تاریخچه ساحت ۲۵
- ۹- تعیین حداقل های ساحت ۲۶
- ۱۰- تعیین حداقل پیشنهادها برای ساحت ۲۷
- ۱۱- انطباق محتوای ساحت با کتب نظام فعلی ۲۹
- ۱۲- آسیب شناسی ساحت ۳۰
- ۱۳- شیوه های اختصاصی ارائه ی محتوای ساحت ۳۱
- ۱۴- معرفی ارزیابان و تصدیقگران ساحت ۳۲

(۱) تعریف ساحت دانش های ادبی

استفاده از ظرفیت کلمات برای برقراری ارتباط و درک صحیح مفاهیمی که دیگران از طریق گفتار و نوشتار به ما می رسانند.

کلام معجزه ای است که هر روز آن را تجربه می کنیم از ابعاد این معجزه این که یک کلمه که وسیله ی ارتباط بین افراد است می تواند باعث ایجاد مفاهیم بسیار متنوع در مخاطبان مختلف شده و هر فرد درکی متفاوت و گاه متناقض از دیگران پیدا کند.

۲) اهداف و ضرورت های ساحت دانش های ادبی

اهمیت آموزش زبان به عنوان ابزار تفهیم و تفاهم بر کسی پوشیده نیست. بدون شک هر فارسی زبان برای آن که بتواند مقصود دیگران را دریابد و یا از تفکر و اندیشه ی خود دیگران را بهره مند سازد نیازمند است زبان فارسی و مهارت های آن (شنیدن، گفتن، خواندن و نوشتن) را به نیکی بیاموزد.

موارد زیر از اهداف و ضروریات این ساحت به شمار می آید:

۱- رفع نیازهای جسمی و روحی در قالب شیوه های ارتباطی در جامعه

۲- آموزش فرهنگ عمومی و زبان معیار

۳- گسترش و امید بخشی به ارتباطات انسانی و فرهنگ مکتوب

(آموزش و انتقال حکمت و معارف بشری از فرد به بیرون و از جامعه به فرد)

۴- تبدیل و تبدل احساسات و حرکات ناشی از حس و رفتار به کلمه برای فهم بیشتر روابط انسانی و خودشناسی

۵- آموزش درست خوانی و درست نویسی.

۶- افزایش دایره لغات و بهره گیری از آن برای برقراری ارتباط با دیگران.

....

۳ و ۴) حوزه های کلی و عناوین اصلی ساحت دانش های ادبی

مدل اول:

دانش های ادبی		
الف) ادبیات هنری، غیر آموختنی، غیر تعلیمی یا ذوقی		ب) ادبیات تعلیمی ، آموختنی ، غیر هنری یا غیر ذوقی
۱) شعر	۱) آموزش علم	۲) آموزش فن و مهارت
۲) داستان	۱-۱) زبان شناسی	انواع نگارش
....	۱-۲) دستور	- شعر

الف) ادبیات هنری ، غیر آموختنی ، غیر تعلیمی یا ذوقی : قسمتی از دانش های ادبی که فارغ از آموزش بروز و ظهور پیدا می کند.

نکته: تشخیص در استعداد یابی و نحوه ی دسترسی و استفاده از منابع در این حوزه از اهمیت ویژه برخوردار است

سه طریق برای دسترسی در این حوزه دیده شده

۱ - کلیه منابع به جز منابع آموزشی، آموزش های مستقیم

۲ - کتب و محصولات تولید شده در حوزه هنر محتوای اصلی این قسمت است.

۳ - از طریق آشنایی با انواع نگارش و تلاش برای کسب تجربه

شعر: سخن سنجیده ی مرتب.

از نظر فرم و قالب: سه دسته ی

پیوسته: کلاسیک

قالب های گوناگون شعر کلاسیک:

غزل ← قدیم: حافظ، سعدی و....

امروز: فاضل نظری، نجمه زارع، صالح دروند، حامد عسگریو.....

مثنوی ← قدیم: مولوی و...

امروز: احمد عزیزی، محمد کاظم کاظمی و

رباعی ← قدیم: خیام

امروز: جلیل صفر بیگی، بیژن ارژن، ایرج زبردست و....

و.....

گسسته: نیمایی ← نیما یوشیج، مهدی اخوان ثالث و....

شکسته: سپید ← گروس عبدالمبکیان، فروغ فرخزاد، علی اسداللهی و....

جهت آموزش شعر ۹ مرحله ی زیر:

- درک پدیده های پیرامونی

- نگرش متفاوت به پدیده های پیرامونی

- چگونگی تبدیل نگاه شاعرانه به شعر

- آشنائی با فرم شعر و قالب ها

- آشنائی با وزن عروض و قافیه

- صنایع و آرایه های ادبی

- زبان شعر

- شگرد های سپید سرائی

- شگرد های کلاسیک سرائی

ب) ادبیات تعلیمی ، آموختنی ، غیر هنری یا غیر ذوقی : حوزه ای کلی از دانش های ادبی

که به آموزش نهادینه کردن ساختار می پردازد.

همانطور که از هویت کلمات پیداست آنچه باعث این گونه تقسیم بندی در این حوزه شده، ماهیت آموزشی این دو حوزه است. دستور و زبان شناسی از قوائد و اصول علمی برخوردارند و قابل فرمول سازی و نیز استفاده این گونه هستند.

در حالیکه آموزش فن، جزء مهارت ها محسوب می شود یعنی به جزء آموزش ها و تمرین و تکرار در یادگیری ظرافت هایش نقش عمده و اساسی دارد.

دستور زبان مجموعه قوانین و ضوابط حاکم بر ساختار واژه ها، جمله ها، واج ها و آواها و معناها در زبان است. به عبارت دیگر دستور زبان مجموعه قواعد و آیین هایی است که اهل زبان آن ها را به طور ناخود آگاه فرا گرفته و زبان آموزان برای درک بهتر گفتار و نوشتار اهل زبان آن را می آموزند. در تقسیم بندی های سنتی دستور زبان بطور کلی از دو شاخه واژه شناسی (صرف) و جمله شناسی (نحو) تشکیل شده است. صرف و نحو با هم دستور یک زبان را تشکیل می دهند. ولی امروزه دستور زبان را که زیرشاخه ای از دانش زبان شناسی بشمار می آید دارای بخش های زیر می دانند:

آواشناسی واج شناسی صرف نحو معناشناسی

دستور زبان در زبان شناسی:

در زبان شناسی، دستور زبان مجموعه ای از قوانین ساختمانی است که ساخت جمله ها، عبارت ها، و کلمه ها را در هر زبانی معین می کند. این اصطلاح همچنین به مطالعه این قوانین نیز اطلاق می شود که در این زمینه شامل علم نحو، ریخت شناسی و واج شناسی است که اغلب با آواشناسی، معناشناسی و عملگرایی کامل می گردد. زبان شناسان عموماً این اصطلاح را به قوانین املائی اطلاق می کنند، هر چند کتاب های کاربردی و راهنماهای

متداول که خودشان را دستور زبان می‌نامند ممکن است به املائی و نشانه‌گذاری اطلاق شوند.

انواع نگارش:

هر کلام یا قول یا فعل که بتوان آن را به حیطه نگارش در آورد و به آن قالب مکتوبی داد.

خاطره نویسی: در تاریخ نگاری بین وقوع واقعه و بررسی حادثه فاصله زمانی خیلی زیادی وجود دارد. به طور مثال به توپ بستن مجلس در دوره های قاجار می‌تواند یک موضوع برای تاریخ نگاری، مقاله نویسی و گزارش باشد اما حلق آویز شدن یک جوان به دست خودش نمی‌تواند یک سوژه ی تاریخی باشد.

در تاریخ نگاری زمان های دور مد نظر بود.

داستان نویسی براساس ژانر:

عاشقانه: به بررسی و سودها و عوارض پدیده ی عشق در روابط انسانی و تغییراتی که باعث می‌شود می‌پردازد.

عنصر شخصیت پردازی از تکنیک دیالوگ نویسی ظهور قابل توجهی در این نوع داستان ها دارد.

مرشد و ماگارتیا. آناکارینا. عشق در زمان وبا.

حماسه و جنگ: هر ملتی در حافظه تاریخی خود نمونه هایی از جان فشانی و از خودگذشتگی برای خاک و ارزشهای جمعی خود داشته است، این موقعیت ها خود مولد موقعیت هایی شده اند که سینه به سینه به نسل ها منتقل شده اند.

بستر انتقال این موقعیت ها و نمونه هایشان با ابزار رسانه ای هردوره امکان پذیر بوده و برآیند آن تولید مضامین حماسی و نقل داستان های جنگی بوده است.

دینی: با محوریت تأمل انسان در نسبت اش با انواع جهان بینی ها و حل مساله حضور دین و قوانین آن در زندگی و حل تعارضات در روابط انسانی که از خاستگاه دینی به آن نگاه می شود.

(روابط علی معلولی جایگاه قابل تأملی در این گونه داستان ها دارد)

پلیسی: با محوریت رابطه انسان با جامعه و قانون است.

استفاده قوی از عنصر تعلیق / مثال / گزارش یک قتل (مارکز) و داستانهای آگاتا کریستی اجتماعی: بر مبنای روابط انسانی و تاثیر گذاری شرایط اجتماعی و غلبه آن بر رفتار شخصیت ها و ساختن موقعیت های شکل می گیرد و تاثیر جدی فضا را بر شخصیت ها به تصویر می کشند.

داستان نویسی براساس انواع:

نمایشنامه نویسی: روایتی تصویری و اجرایی که بر دوش داستان سوار است و بدون داستان امکان خلق نمایشنامه یا فیلم نامه ناممکن خواهد بود

داستان مینی مال: شاید تعبیری از داستان مینی مالیستی باشد. در این سیاق داستانی تمام حواشی و زوائد حذف می گردد و فقط اصلی ترین داستان در کوتاهترین زمان و کمترین حجم بیان می شود. داستان مینی مالیستی را باید بشود در یک گفت و گوی تلفنی بیان کرد.

داستان کوتاه: داستان کوتاه short story و در فرانسه Nouvelle نامیده می شود. در داستان کوتاه برشی از زندگی مورد تعمق قرار می گیرد. مثل نگاه به یک عکس یا چند عکس در یک برهه زمانی کوتاه.

حجم مطالب از دو تا چهار هزار کلمه است. البته داستان کوتاه با بیش از بیست هزار کلمه نیز داشته ایم. (توجه به موقعیت زمانی و مکانی داستان آن را کوتاه یا بلند می کند و تعداد کلمات بستگی به پرداخت نویسنده دارد).

داستان کوتاه داستانی است که بشود آن را در یک مجلس خواند. مثلاً سر شام.

مشخصات داستان کوتاه :

- طرح منظم و مشخصی دارد
- یک شخصیت اصلی دارد
- این شخصیت در یک واقعه اصلی ارائه می شود.
- همه اجزای آن با هم هماهنگ هستند و تاثیر واحدی را القا می کنند.
- کوتاه است.

داستان بلند: به این نوع داستان Long short story یا short novel می گویند. نه به بزرگی رمان نه به کوتاهی داستان کوتاه.

عناصر داستانی به اقتضای داستان گسترش می یابند.

رمان: این نوع نوشته را در انگلیسی Novel می گویند.

داستانی طولانی است که عادات و رفتار انسان ها را چه فردی و چه در اجتماع در طول سالیان دراز و اتفاقات متعدد نشان می دهد. شخصیت افراد در رمان می تواند تحول اساسی پیدا کند.

داستان نویسی (براساس مکاتب): معرفی داستان ها بر اساس مکاتب یک معرفی کاملاً تئوریک و علمی و پژوهشی است که برای دانستن بیشتر به منبع در این زمینه باید رجوع شود

بهترین منبع پژوهشی و قابل دسترس در این زمینه کتاب دو جلدی مکتب های ادبی از سید رضا حسینی می باشد.

مشهورترین مکاتب ادبی شامل ...

کلاسیک / ناتورالیسم / رمانتیسم / سورئالیسم / رئالیسم جادویی / مدرن / پست مدرن /

داستان نویسی (براساس گروه سنی):

داستان کودک از صفر تا ده سال

تقسیم بندی داستان بر اساس سن یکی از متداول ترین تقسیم بندی های برای گروه سنی کتاب خوانان بوده اما به مرور زمان کارکرد خود را از دست داده. زیرا بستر تربیتی هر فردی با دیگری متفاوت است. رشد ذهنی و هوشی کاملاً به نوع تربیت باز می گردد.

مسلم است هرچه کودک زودتر با کتاب و ابزارهای رشد ذهن دم خور باشد دایره گسترش فهم او را دیگر سن تعیین نخواهد کرد. مگر فهمی که ناگزیر از راه تجربه به دست آید.

بهترین نوع داستان های کودک آن هایی هستند که برای او تفکر برانگیز و خلاقیت را باشند. و تولید سوال در حین و پایان مطالعه ایجاد شود.

شاید شباهت داستان کودک در قدیم به قصه و اسطوره ها یکی از فاکتورهای غیر قابل چشم پوشی در داستان کودک باشد.

نوجوان: مهم ترین تفاوت موجود و قابل تامل بین داستان کودک و نوجوان رسیدگی و اهمیت دادن به عنصر هیجان انگیز بودن داستان و فضای بدون بایدها و نبایدهاست.

شل سیلور استاین از برجستگان حوزه داستان کودک و نوجوان معتقد است اگر نوجوان در داستان آزاد بود و توانست بدون بایدها و نبایدها زیست کند در واقعیت و دنیای اصلی آدم آزاد و سربراه تری خواهد بود. زیرا تخلیه هیجان در خواندن داستان و دنیای داستان اتفاق افتاده و در بیرون کمتر دست به ماجراجویی می زند. توجه کنید که این مطلب فقط در مورد خواندن داستان است که دیدن فیلم و بازی های رایانه ای و کارتون ها!

امور تربیتی باید دست به تجربه تئوری بزنند!

نوجوانانی که داستان خوان بوده اند جوانی پخته تری را پشت سر می گذرانند، زیرا روابط انسانی و فهم گسترده تری را در دنیای ذهنی تجربه کرده یا آماده تجربه های صحیح هستند.

بزرگسال: مخاطبین این نوع داستان حتما مرز نوجوانی را رد کرده اند اما معلوم نیست چقدر از دوران جوانی خود را سپری کرده یا از آن فاصله گرفته اند!

در واقع چنین خط کشی هایی را فقط بین متن هایی می شود گذاشت که خواننده از درک آنها فهم داشته باشد یا نه.

داستان گسترش روابط انسانی و گسترش فهم است. انتقال تجربه برای موقعیت هایی نریسته دارد.

داستان بزرگسال هیچ گونه محدودیت موضوعی ندارد. آدم های داستان خوان به قضاوت اهل معرفت با بقیه همیشه متفاوت بوده اند.

داستان:

داستان ابزار زندگی است. (کنت برگ)

داستان برای این است که آدم از فرط واقعیت خفه نشود (ناپلئون)

مقاله نویسی: مقاله نویسی بر اساس یک واقعه و به کمک دلایل، اسناد و شواهد، نتایجی تازه ارائه می دهد. او می کوشد اطلاعات کسب شده را همراه با آمار و قرائن گذشته، همراه با پیش بینی آینده طوری با هم در آمیزد که روی فکر و عقل خواننده تأثیر بگذارد. مقاله قطعاً دارای نتیجه گیری است و حد تمایز آن با گزارش در نتیجه گیری است.

به طور خلاصه انواع مقاله چنین است:

نظر زبان: الف: علمی ب: ادبی ج: روزنامه ای

از نظر موضوع: الف: فرهنگی ب: اجتماعی ج: سیاسی د: فلسفی ه: ...

از نظر نوع نوشتار: الف: پژوهشی ب: تحلیلی ج: توصیفی

از نظر لحن بیان: الف: جدی ب: انتقادی ج: عاطفی د: ...

نامه نگاری:

الف) نامه های خصوصی و دوستانه

ب) نامه های رسمی اداری

حکمت جویان در دوره ی راهنمایی با نامه های خصوصی و دوستانه و نامه های رسمی تقریباً آشنا شده اند.

اکنون همین قدر در مورد نامه های رسمی بگوییم که ممکن است از سوی یک شخص به وزارت خانه، نهاد، سازمان دولتی، شرکت، بانک و ... به منظور تقاضای شغل انتقال، دریافت وام، تسلیم دادخواست شکایت، انعقاد قرارداد و ... نوشته شود و دارای قواعد مخصوص به خود است.

قصه نویسی: روایتی است توصیفی که در آن اتفاقات بدون هیچ گونه پیچ و تاب تعریف می شود و معمولاً هیچ فراز و نشیبی هم ندارد. شخصیت هایش ساده و ثابت و تیپ هستند (سیاه و سفید) و در طول قصه رفتاری معین دارند قصه دارای طرح نمی باشد.

شنل قرمزی، بزبز قندی، حسنی و امیرارسلان از این دسته اند.

یک نوع دسته بندی برای قصه ها شامل قصه های کودکان، اسطوره ها و حکایت ها می شود که به عنوان نمونه حکایت ها متون تعلیمی هستند که گاهی مسجع و آهنگین و گاهی ساده و برای انتقال مضامین مختلف در بستر یک اتفاق یا یک موقعیت انسانی بیان می شوند.

گزارش نویسی: اگر قلم در دست بگیرند یا دوربین به دوش روش و واقعه را همان طور که اتفاق به تصویر بکشید در واقع دست به تنظیم یا تولید گزارش زده اید. نویسنده در کار گزارش از طریق مشاهده یا تحقیق به نقل دقیق واقعیت می پردازد و هدفش از این کار بالا بردن آگاهی نسبت به آن واقعه است. گزارش نویس عبارات را از طریق مشاهده یا تحقیق از منابع آگاه به صورت دقیق انتقال خواهد داد بدون اینکه در اصل واقعه دخل و تصرف بکند

انواع گزارش عبارتند از:

گزارش های شفاهی، کتبی

گزارش های شخصی و خصوصی، رسمی و غیر رسمی

گزارش ادواری، اتفاقی

گزارش فردی، گروهی

گزارش کوتاه، بلند

گزارش هنری، علمی، ورزشی، حقوقی و ...

روزنامه نگاری: مهم ترین فعالیت خبرنگاری ارائه گزارش از حوادث است؛ که در آن مسائلی همچون چه کسی؟، چه چیزی؟، چه هنگامی؟، کجا؟، چرا؟ و چگونه؟ و شرح اهمیت و تأثیر حادثه ذکر می شود.

خبرنگاری در شماری از رسانه ها دیده می شود :

روزنامه‌ها، تلویزیون، رادیو، مجله‌ها، شبکه وب جهانی در اینترنت.

موضوع خبرنگاری هر چیزی می‌تواند باشد و خبرنگارها به نگارش در مورد حوزه وسیعی از مسائل اشتغال دارند.

خبرنگارها می‌توانند برای خروجی‌های خبری عمومی همچون روزنامه‌ها، مجلات خبری و رادیو تلویزیون؛ نشریات تخصصی کثیرالانتشار همچون مجلات تجاری و سرگرمی، یا برای نشریات و خروجی‌های خبری که دارای گروه خاصی از مشترکین هستند گزارش کنند.

روزنامه نگاری به گروه‌های متعددی تقسیم می‌شود: روزنامه‌ها، مجلات خبری، مجلات عمومی، مجلات تجاری، مجلات سرگرمی، خبرنامه‌ها، نشریات خصوصی، صفحات خبری آنلاین و سایر موارد. هر یک از این گونه‌ها شرایط خاص خود برای تحقیق و نگارش گزارش را، داراست.

خبرنگاران و روزنامه نگاران باید در حوزه های ارایه ی خبر، گزارش، مقاله ،یادداشت و مصاحبه حداقل آشنایی و تخصص را دارا باشند.

نوشته های ادبی: روایت های کلی گونه از توصیف احساسات نویسنده نسبت به یک موضوع یا پدیده و بیان آن ها در قالب جملات و کلماتی صرفاً حسن برانگیز و مفاهیم انتزاعی. بیان احساسات با استفاده از عناصر حسن برانگیز شالوده ی اصلی این گونه نوشته هاست.

نوشته های ادبی متن های گوناگونی را در بر می گیرد که برای مثال شامل همه ی متن های دعاگونه، مناجاتی، الهی نامه و ادعیه که به بررسی و شرح حالات انسان در عبودیت و

بندگی خویش می پردازند. به عنوان نمونه یشت های اوستا، الهی نامه ی خواجه عبدا...
انصاری، مناجات نامه ی دکتر چمران و کلیه ی متون عرفانی را شامل می شوند.

خلاصه نویسی: خلاصه نویسی باعث صرفه جویی در وقت و درک درست موضوع مورد مطالعه می شود. به ما کمک می کند که در هنگام نوشتن از تکرار پرهیزیم امروز خلاصه نویسی به عنوان یک ضرورت در آمده است. در نشریات معتبر، چکیده ی مقالات در پایان برای خوانندگانی که فرصت مطالعه را ندارند، ذکر می شود حتی رمانهای بزرگ چند جلدی را در کشور های اروپایی تلخیص می کنند.

خلاصه نویسی دو نوع است:

(الف) با حفظ سبک نویسنده

(ب) بدون حفظ سبک نویسنده

(الف) با حفظ سبک نویسنده و بدون دست بردن به نحوه ی بیان یا زبان خاص نویسنده با کودکان عبارت ها متن خلاصه شد.

(ب) بدون حفظ سبک و سیاق زبان نویسنده، مفهوم متن را به طور خلاصه نقل کردیم.

رساله نویسی: یکی از آداب مرسوم آموزش های دانشگاهی رساله نویسی است مثل رساله هایی که داستان به عنوان تحقیق و پژوهش هردرس از دانشجوی می خواهند و یا رساله ای که باید به عنوان پایان نامه نوشته شود.

اهداف نوشتن رساله های دانشگاهی برای یک درس معین و پایان دوره:

آشنایی با منابع گوناگون در یک زمینه ی خاص

آشنایی با شیوه های تحقیق و تقویت روح جستجوگری

ارائه نظر کارشناسانه پیرامون موضوعی خاص

تشویق به مطالعه ی بیشتر و عمیق تر پیرامون یک موضوع

تاریخ نگاری: در تاریخ نگاری بین وقوع واقعه و بررسی حادثه فاصله زمانی خیلی زیادی وجود دارد. به طور مثال به توپ بستن مجلس در دوره های قاجار می تواند یک موضوع برای تاریخ نگاری، مقاله نویسی و گزارش باشد اما حلق آویز شدن یک جوان به دست خودش نمی تواند یک سوژه ی تاریخی باشد.

در تاریخ نگاری زمان های دور مد نظر بود.

زندگی نامه نویسی: در زندگی نامه تخیل وجود ندارد و اساس کار نقل مستندات است، ضمن این که زندگی نامه به شرح جامع زندگی یک فرد می پردازد آن هم فردی که دارای بر جستگی های شخصیتی باشد هر چند ممکن است برای نوشتن زندگی نامه از روش داستانی هم کمک گرفته شود ولی دو نکته فوق یعنی سندیت و جامعیت خط متمایز کننده این دو حیطه است. در زندگی نامه محور نقل حوادث مربوط به شخصیت خاص است و اگر از دیگران هم حرفی به میان می آید برای روشن شدن زوایای ناشناخته است همان شخصیت است.

سفرنامه نویسی: نوشته های کسانی که به قصد کشف سرزمین های ناشناخته یا آشنایی بیشتر با دیگر ملت ها مسافرت می کنند. سفر نامه گاهی پهلوی به پهلوی تاریخ می زند. چیزی که در قالب سفرنامه مورد توجه است، اطلاعاتی راجع به وضعیت جغرافیایی، مذهب، فرهنگی، شیوه زندگی، کسب و کار، معماری و ... است که برای استفاده مردم همان دوره

یا آیندگان نگاشته می شود. در سفر نامه هم تخیل جاریست و نوشته ها بر اساس واقعیت بیرونی است. گاهی سفرنامه در برگیرنده ی خاطرات شخص نویسنده هم می شود.

متون کهن و تاریخی: هر نوشته یا متن بعد گذر مدتی از عمر مکتوب خود و گذشت طبیعی زمان و با تغییر و تحول زبان یا ساختارهای فرمی و اجتماعی، به جز کارکرد اصلیش، ارزش تاریخی می یابد.

این متون بنا به زاویه ی دید مخاطب و کارشناس یا کارکرد پژوهی آن، در دسته بندی های متفاوتی دیده می شوند و این یک سیر موازی نیست.

به طور مثال یک سند انتقال زمین در سی صد سال گذشته، هم یک نوشته ی تاریخی به حساب می آید، هم در زمان خودش سند مکتوبی بوده که به اصطلاح، اداره ی امور زندگی را آسان تر و دقیق تر می نموده است.

مدل دوم:

الف) دستور زبان فارسی		ب) متون نظم	پ) متون نثر
۱. دانش های زبانی	۲. دانش های ادبی	انواع شعر	انواع نثر
- دستور زبان	- آرایه های ادبی	- مثنوی	- مرسل
- لغت	- قرابت معنایی	- غزل	- مسجع (آهنگین)
- املا		- قصیده	- شکسته (عامیانه)
		- چهارپاره	- مصنوع
		- قطعه	
		- رباعی و دوبیتی	
		- نیمایی	
		- سپید	
		- موج نو	

الف) دستور زبان فارسی:

آشنایی با قواعد و دستورات زبان فارسی برای بهره گیری در خوانش صحیح متون فارسی

- دستور زبان: مجموعه قوانین و ضوابط حاکم بر ساختار واژه ها، جمله ها، واج ها، آواها و معناها در زبان است.
- لغت: فهم معنی واژگان برای درک بهتر معنای اشعار و یا نوشته های منشور
- املا: درست نویسی کلمات و در نتیجه فهم درست معنای کلمه
- آرایه های ادبی: به کار بردن فنونی که رعایت آن ها به جلوه ها و جنبه های زیبایی و هنری سخن می افزاید.

- قرابت معنایی (مفهوم شعر): درست خوانی شعر، توجه به کاربردهای "ی" مکث یا درنگ میان کلمه ها در شعر جزئی از این دانش است.

(ب) انواع شعر:

- مثنوی: شعری که تمام ابیاتش مصرع است و هر بیت قافیه ی مستقل دارد.
- غزل: بیت اول با تمام بیت های زوج هم قافیه است.
- قصیده: مصرع اول و مصرع های زوج هم قافیه اند.
- چهارپاره: ترکیبی از چندین قسمت که هر کدام دو بیت باشند.
- قطعه: شعری که هیچ یک از ابیاتش مصرع نیست.
- رباعی و دو بیتی: قافیه های هر دو در مصراع های دو، یک، چهار قرار دارد.
- شعر نیمایی، سپید و موج نو: اشعاری هستند که در ظاهر ردیف و قافیه ندارند ولی از یک وزن و آهنگ خاص برخوردارند.

(پ) انواع نثر:

- مرسل: نثر ساده و خالی از پیرایه ها و آرایه های ادبی
- مسجع (آهنگین): آوردن کلمات هماهنگ در پایان جملات
- شکسته (عامیانه): زبان محاوره و عامیانه رایج بین مردم
- مصنوع: نثری پیچیده و مکلف که نیاز به برگرداندن دارد

(۵) جایگاه کاربردی عناوین اصلی ساحت دانش های ادبی

- با فراگرفتن دستور زبان فارسی می توان به درک بهتر گفتار و نوشتار اهل زبان پرداخت.
- با فراگیری یک سری از اصول و قواعد نگارشی می توان برای انتقال مفاهیم کتبی به دیگران به نحو احسن استفاده نمود.
- آشنایی با افکار گذشتگان با بهره گیری از داستان ها در زندگی روزمره.
- به نظم یا نثر درآوردن گفتار روزمره خودمان برای برقراری بهتر و صمیمانه تر با اطرافیان.
- استفاده از ضرب المثل ها و کنایات ادبی به جای نیش زدن و دل آزرده کردن دیگران به روش قدما.
- آشنایی با گذشتگان و درست عبرت گرفتن
- تلطیف روح و پالایش آن با خواندن حکایات و قصص شیرین فارسی
- آشنایی با مفاخر ادب فارسی

(۶) معرفی کتب و منابع موجود پیرامون ساحت دانش های ادبی

ردیف	عنوان کتاب	مؤلف / مترجم	نشر	سطح
۱	دستور زبان فارسی ۱ و ۲	احمد گیوی، انوری	فاطمی	حکمت جو
۲	دستور زبان فارسی ۱	وحیدیان، عمرانی	سمت	
۳	زبان فارسی - راهبردهای یاددهی و یادگیری	عمرانی	مبتکران	
۴	دستور تحلیلی زبان فارسی	دکتر مومنی	سیاهرود	
۵	دستور زبان فارسی امروز (زبان شناختی)	غلامرضا ارژنگ	قطره	
۶	آیین نگارش	غلامرضا ارژنگ	قطره	
۷	نگاهی تازه به بدیع	سیروس شمیسا	میترا	حکمت جو
۸	بیان و معانی	سیروس شمیسا	میترا	حکمت جو
۹	آرایه های ادبی (قالب شعر)	ذوالفقاری، حاج صدری	فاطمی	
۱۰	تاریخ ادبیات ایران	دکتر صفا		
۱۱	دستور زبان فارسی	دکتر خانلری		حکمت جو
۱۲	دستور زبان پنج استاد	سیروس شمیسا		حکمت جو
۱۳	تاریخ زبان فارسی	دکتر خانلری		
۱۴	بوستان سعدی	نسخه محمدعلی فروغی	ارمغان طوبی	
۱۵	دیوان حافظ	به خط استاد لریستانی	محمد	
۱۶	غزلیات سعدی	به خط سلطان آبادی	نیکا	
۱۷	دیوان امام خمینی (ره)		آثار امام	
۱۸	دیوان پروین اعتصامی	با مقدمه ملک الشعرای بهار	نگاه	
۱۹	گلستان سعدی	نسخه غلامحسین یوسفی		
۲۰	تاثیر نهج البلاغه در شعر فارسی	محسن ارثی	امیر کبیر	
۲۱	تاثیر قرآن در نظم فارسی	حیرت سجادی	امیر کبیر	
۲۲	خلاصه داستان لیلی و مجنون	نظامی	امیر کبیر	
۲۳	برگزیده هفت پیکر	نظامی	امیر کبیر	
۲۴	آیات مثنوی	محمود درگاهی	امیر کبیر	
۲۵	برگزیده ی قابوس نامه	زهره خانلری	امیر کبیر	
۲۶	تاریخ بیهقی	دکتر فیاض		
۲۷	مخزن الاسرار	نظامی		
۲۸	شرح مثنوی	دکتر فروزان فر		
۲۹	شاهنامه فردوسی	دکتر یاحقی		

(۷) معرفی متفکران و راه های ارتباطی با ایشان پیرامون ساحت دانش های ادبی

ردیف	نام و نام خانوادگی	اثر	پل ارتباطی
۱	مصطفی رحماندوست		www.rahmandoost.com
۲	علیرضا قزوه		www.ghazveh.com
۳	نادر ابراهیمی		www.naderebrahimi.ir
۴	جعفر ابراهیمی		www.hur.blogfa.com
۵	فاضل نظری		
۶	هوشمگ مرادی		

۸) ارائه‌ی تاریخچه‌ی ساحت دانش‌های ادبی

ادبیات فارسی در دوره‌ی اسلامی پس از وقفه‌ای کوتاه از نخستین سده‌های ظهور اسلام با الفبای عربی پدید آمد که در واقع ادامه ادبیات پیش از اسلام بود. بخش اعظم ادبیات فارسی که امروزه به عنوان ادبیات کهن شناخته می‌شود را آثاری تشکیل می‌دهند که در دوره‌های مختلف تاریخ ادبیات فارسی و به خصوص در دوران پس از ورود اسلام به ایران نگارش یافته‌اند. این حوزه از ادبیات فارسی بسیار غنی و وسیع است و آثار بسیاری از شاعران و نویسندگان را دربرمی‌گیرد.

ادبیات معاصر در زمینه‌های مختلف اعم از داستان، رمان، ادبیات تطبیقی و مانند این‌ها گسترش یافته و در حوزه‌ی شعر نیز با ظهور نیما دوره‌ی جدیدی در ادبیات پیدا شده است. هریک از دوره‌های نظم و نثر پیدایشی دارند که بحث از آن‌ها متن را به درازا می‌کشاند و هریک در جای خود قابل بررسی است.

۹) حداقل‌های ساحت دانش‌های ادبی

در حوزه‌ی ادبیات فارسی حداقل‌هایی وجود دارد اعم از این که فرد بتواند به آسانی از روی نوشته‌ها بخواند. املاي درست کلمات را بداند. اشعار کهن فارسی را روان‌خوانی داشته باشد و در سطح یک مبتدی با دستور زبان آشنا باشد.

۱۰) تعیین حداقل پیش‌نیازهای ساحت دانش‌های ادبی

ادبیات فارسی زبان معیار کشورهاست و هر فردی کم و بیش با آن آشنا می‌باشد. لذا افرادی که تمایل دارند بیشتر از این ادبیات کهن و زبان شیرین فارسی لذت ببرند، لازم است به مطالعه‌ی عمیق‌تر و مباحث سنگین‌تر دستور زبان، آرایه‌های ادبی و سبک‌های مختلف مورد استفاده شاعران و نویسندگان در آثارشان بپردازند که لذت مضاعفی از خواندن متون فارسی ببرند.

- دانستن و مهارت در گفتار و نوشتار

- املا

- خواندن: توانایی خواندن از روی متون فارسی، شناخت حروف و آوا

به طور قطع یک نفر حکمت جو حداقل‌های لازم برای استفاده از این ساحت را در سال‌های قبل از دوره حکمت جویی تا حدی در اختیار گرفته است.

نکته مهم:

ممکن است یک نوشته در چند دسته بندی شامل دو حوزه‌ی کلی ادبیات هنری، آموزشی و بیشتر در انواع نگارش‌ها در این دو حوزه قرار گیرد و باید هدف یا اهداف از خواندن آن

نوشته مشخص باشد و بنابراین آن نوشته از چند زاویه قابل مطالعه، بررسی و تجزیه و تحلیل خواهد بود

ملاک ورود به ساحت:

نکته قابل تامل آن است که با نگاه به نموداری که بعد می آید همه قسمت‌ها جزء بندی و ذکر شده. فقط تفاوت در ورود حکمت جو به این دو حوزه است. البته که راهنمایان در راه اگر عامل باشند در معرفی تشخیص نیاز فعلی حکمت جو و نوع ورود به جایگاه شایسته اش او را یاری خواهند رساند. در ضمن علاقه حکمت جو به هریک از زیر شاخه ها و نشان دادن نیازش به راهنما، خود حجتی برای استفاده مطلوب و صحیح است. دو حوزه ی کلی ادبیات هنری و آموزشی که توضیح آن در ادامه خواهد آمد، می توانند و حتی بهتر است در ارتباط با یکدیگر و مکمل هم باشند و این نکته ای است که حکمت جو و مدیر ساحت باید در نظر داشته باشند.

۱۱) انطباق محتوای ساحت دانش های ادبی با کتب نظام فعلی

محتوای کتاب های ادبیات در مدارس در پایه ی دبیرستان دوره ی اول به دستور زبان و اندکی اشعار و متون فارسی آن هم بیشتر بر پایه ی ترجمه و تفسیر آن تکیه دارند. در دوره ی دوم نیز تاکید بیشتر بر روی دستور زبان است.

۱۲) آسیب‌شناسی ساحت دانش‌های ادبی

آشنایی با قواعد دستور فارسی و مطالعه متون نظم و نثر در زمینه‌های مختلف به نویسنده شدن و یا شاعر شدن منتهی نمی‌شود. چه بسا افراد بسیاری که با تمام این قواعد و نوشته‌ها آشنا باشند و قادر به نوشتن یک بین شعر و یک داستان کوتاه نباشند. نباید انتظار داشت با خواندن این ساحت از ادبیات بتوان شاعر یا نویسنده شد. اما لذت بردن از نوشته‌های دیگران با خواندن و آشنا شدن با آرایه‌های ادبی و حتی به کارگیری جملات و کلمات نغز دیگران در زندگی روزمره کمترین بهره‌مندی از این ساحت است.

۱۳) شیوه های اختصاصی ارائه ی محتوای ساحت دانش های ادبی

مرحله اول: آشنایی کامل با هر یک از حوزه ها و عناوین اصلی ساحت با کمک مدیر ساحت

مرحله دوم: حکمت جو می تواند سطح مورد نظر و کتاب هایی را که علاقه من است برای مطالعه انتخاب نماید.

مرحله سوم: در صورت تمایل حکمت جو به مطالعه ی بیشتر به کمک مدیر ساحت وارد مباحث پیچیده تر و عمیق تر ادبیات می شود.

مرحله چهارم: در پایان اگر حکمت جو درخواست صرف مطالعه ی بیشتر ساحت ادبیات را داشته باشد می تواند در بخش های تخصصی با توجه به علاقه مندی خود به مطالعه ادامه دهد.

به عنوان مثال: کارگاه نویسندگی، شعر خوانی و شعر نویسی، نقد کتاب، مطالعه ی ادبیات کودک به صورت تخصصی و....

